

Titel: Tvende ethisk-religieuse Smaa-Afhandlinge

Citation: "Tvende ethisk-religieuse Smaa-Afhandlinge", i *Søren Kierkegaards Skrifter, Bd. K11*, udg. af Niels Jørgen Cappelørn; Joakim Garff; Anne Mette Hansen; Johnny Kondrup, Søren Kierkegaard Forskningscenteret 2006 . Onlineudgave fra Søren Kierkegaards Skrifter: <https://tekster.kb.dk/text/sks-tsa-txr-shoot-k2.pdf> (tilgået 04. august 2024)

Anvendt udgave: Søren Kierkegaards Skrifter, Bd. K11

Ophavsret: Materialet er dedikeret til public domain. Husk dog altid at kreditere ophavsmanden.
[Læs CC0-erklæringen](#)

2. Manuskriptbeskrivelse

Til TSA findes følgende manuskripter, alle i Kierkegaard Arkivet (KA) på Det Kgl. Bibliotek. Rækkefølgen afspejler kun tilnærmelsesvis tilblivelseskronologien, som vil blive udredt i afsnit 3.

- TSA 1 Kladde til »Har et Menneske Lov til at lade sig ihjelslaae for Sandheden?«, fordelt på 2 hæfter og 8 løse blade og lapper, i alt 55 blade.
- 1.1 Hæfte 1. Kladde til »Forord«, »Introduction«, kapitlerne A, B, C og begyndelsen af D (SKS 11, 59-88,12, »men at de«).
- Hæfte på oprindelig 12 ark, idet det første blad er taget ud, således at der af det yderste ark kun er bl. 2 tilbage, i alt 23 blade i 4°.^{*} Omslag af groft, blågråt papir med blyantpåskrift på forsiden: »N° 1«.
- Pagineret med blyant 1-45 på rectosiderne, bl. [5v] og [23v] også på versosiden. Teksten er fortløbende fra hæfte 1 til 2 (ms. 1.2). Papir: hvidligt koncept, groft. Mål: 202 × 239 mm.^{*} Naturfarvet hæftetråd.
- Bladene er foldet på langs; den indre halvdel rummer teksten, den ydre halvdel tilføjelser. Bl. [1v] er ubeskrevet.
- Hæftet indeholder følgende overskrifter: på s. 1: »Forord.«; på s. 3: »Introduction.«; på s. 7: »A« (ændret fra »1«); på s. 15 »B« (ændret fra »1«, der er skrevet med blyant og ændret fra »2«); på s. 35: »C« (ændret fra »B.«); på s. [44]: »D.« (ændret fra »C.«).
- Overskrifterne B-D er alle skrevet med blyant.
- Der er flere blyantskrevne redigeringsbemærkninger i marginalsalten med indvisning til de pågældende steder i hovedspaltens tekst. På s. 7: »3. Ny Udgang«; nederst på s. [8]: »cfr p. 10 det Indklamrede« med et tilføjet nummer »4«; på s. 9 er den med blæk skrevne bemærkning »cfr p. 13 ø.« blevet markeret med et »NB«; på s. 10 er et større tekststykke i hovedspalten blevet indklamret med parentes og mærket »NB« og herudfor er noteret »NB / cfr p. 8 n.«; på s. 11 findes to bemærkninger om nyt afsnit: »5 Ny Udgang« og »6. Ny Udgang«; på s. [14]-15 er et afsnit blevet indstregt og markeret med et »NB« samt tallet »7.«; på s. 15 er der ud for den blyantskrevne overskrift »B« skrevet »Ny Pagina«; på s. [22] er noteret »cfr p. 31.« med indvisningstegn »NB« til det sted, hvor afsnittet skal sættes ind, og på s. 31 er dette sidste afsnit i afsnittet »8« blevet indrammet med blyant og mærket: »NB / bruges p. 22«. På s. 34 står »Ny Udgang«.
- Der er tilføjet blyantskrevne numre (arabertal) i begyndelsen af flere afsnit. I kapitlerne A, C og D drejer det sig om nyttilkomne numre, mens de tilføjede numre i kapitel B afløser de tidligere blækskrevne numre anbragt som overskrifter. I kapitel A: »3« på s. 7; »4« på s. [8]; »5« og »6« på s. 11; »7« på s. [14]. I kapitel C: »1« på s. 35; »2« på s. [36]; »3« på s. [38]; »4« på s. [42]. I kapitel D: »1« på s. [44].
- Placeringen af de indlagte blade og lapper er angivet med blyantskrevne indvisningstegn i form af dobbelte og tredobbelte kors. Nederst på s. [4] er indvist en lap (ms. 1.1.1) og øverst på s. 10 et løst blad (ms. 1.1.2). Øverst s. 13 er en lap (ms. 1.1.4) indvist med et »NB«. På s. [20] er placeringen af lappen »B.2« (ms. 1.1.5) anført i marginen, og nederst på s. [34] er det med et tredobbelt kors markeret, hvor det løse blad »Til B. 9.« (ms. 1.1.6) hører til. Der er ophævelse af alinea på s. 11, s. 39 og s. [40].
- Mange korrektioner, herunder en del marginaltilføjelser. En del af korrektionerne er foretaget med blyant. På s. 5-[6] i introduktionen er en større passage i hovedspalten med tilhørende marginaltilføjelse blevet slettet, og i kapitel A er et blyantskrevet »7« ud for hovedspaltens tekst (»Saaledes forstaaer jeg Dette«) på s. [12] blevet kradset ud. I kapitel B er flere af de blækskrevne overskrifter på afsnittene blevet slettet og erstattet med

blyantskrevne numre ud for de første underafsnits begyndelse. På s. 19: »~~3~~« > »2.«; på s. 21: »~~4~~« > »3.«; på s. [24]: »~~5~~« > »4.«; på s. [26]: »~~6~~« > »5.«; på s. [28]: »~~7~~« > »6.«; på s. 29: »~~8~~« > »7.«; på s. 31: »~~9~~« > »8.«; på s. 33: »~~10~~« > »9.«; på s. [34] i marginen: »~~11~~« > »10.«. På s. 31 er en marginaltilføjelse ud for den indrammede tekst blevet kradset ud. De først skrevne kapitelnumre 1, 2, B og C er blevet overstreget og ændret til A, B, C og D.

I hæfte 1 er indlagt løse blade og lapper efter s. [4], 10, [12], [20] og [34]:

Kladde til en del af introduktionen (SKS 11, 62,4-63,7).

- 1.1.1 1 lap i 4° med afrivningskant fornedet indlagt efter s. [4].

Papir: gulligt koncept. Mål: 86 × 170 mm.

Ingen paginering.

Lappen, der har været foldet som indstiksmærke (først på midten og herefter i højre side), er beskrevet på begge sider og i hele sidens bredde.*

På rectosiden står øverst til venstre et indvisningstegn og nederst til højre »verte«, begge skrevet med blyant.

En del korrektioner. På versosiden er to ord blevet streget ud med blyant.

1.1.1

Kladde til en del af A.4.c (SKS 11, 66,34-67,22).

- 1.1.2 1 løst blad i 4° indlagt efter s. 10.

Papir: gulligt koncept. Mål: 170 × 206 mm.

Ingen paginering. Den øverste halvdel af rectosiden er beskrevet med en smal margin til begge sider; versosiden er blank.

Bladet har været foldet som indstiksmærke sammen med ms. 1.1.3.

Øverst, til venstre for teksten, er der med blyant skrevet et indvisningstegn (dobbeltkors).

Ingen korrektioner.

1.1.2

Kladde til hele A.4.d (SKS 11, 67,23-68,18).

- 1.1.3 1 løst blad i 4° indlagt efter s. 10.

Papir: gulligt koncept. Mål: 170 × 206 mm.

Ingen paginering. Papiret er beskrevet på begge sider med en smal margin til begge sider.

Bladet har været foldet som indstiksmærke sammen med ms. 1.1.2.

På rectosiden findes overskriften »ad A 4.«

Få korrektioner.

1.1.3

Kladde til A.4.f (SKS 11, 69,6-11) og A.7 (SKS 11, 70,35-71,20).

- 1.1.4 1 lap i 4° med afrivningskant foroven, indlagt efter s. [12].

Papir: gulligt koncept. Mål: ca. 170 × 100 mm.

Ingen paginering. Papiret er beskrevet på begge sider med en smal margin til begge sider.

Bladet har været foldet som indstiksmærke.

På rectosiden er der to redigeringsbemærkninger til teksten: »Bruges i Slutningen af A 4. førend de Ord: Men med Alt det er jeg ikke / kommen min Tvivl nærmere.«

og »NB. / bruges i Slut-/ningen af hele Afsnittet A.«

Oven over den sidste bemærkning er med blyant tilføjet et indvisningsmærke »NB«.

En del korrektioner, herunder den tilføjede tekst til A.7.

1.1.4

Kladde til en del af B.2 (SKS 11, 74,13-32).

1.1.5 1 lap i 4° indlagt efter s. [20].

Papir: gulligt koncept. Mål: 170 × 110 mm.

Ingen paginering. Papiret er beskrevet på begge sider med en smal margin til begge sider.

Lappen har været foldet som indstiksmærke.

På rectosiden findes overskriften »B. 2.«

Øverst, til venstre for teksten, er der med blyant skrevet et indvisningsmærke (dobbeltkors).

En del korrektioner og tilføjelser.

1.1.5

Kladde til slutningen af B.9 (SKS 11, 80,1-12).

1.1.6 1 blad i 4° indlagt efter s. [34].

Papir: gulligt koncept. Mål: 170 × 207 mm.

Ingen paginering. Rectosiden er beskrevet med en smal margin til begge sider; versosiden er blank.

Lappen har været foldet som indstiksmærke.

På rectosiden findes overskriften »til B. 9.«

Der er med blyant sat indvisningsmærke (tredobbelt kors) på begge sider af tekstkolumnen.

Få korrektioner og en enkelt større tilføjelse.

1.1.6

Kladde til slutningen af B.10 (SKS 11, 80,24-81,3).

1.1.7 1 blad i 4° indlagt efter s. [34].

Papir: gulligt koncept. Mål: 170 × 207 mm.

Ingen paginering. Rectosiden er beskrevet med en smal margin til begge sider; versosiden er blank.

Lappen har været foldet som indstiksmærke sammen med ms. 1.1.8.

På rectosiden findes overskriften »ad B. 10«, og efter foldningen til indstiksmærke er der i mærkets højre side tilføjet endnu et »ad B. 10.«

Få korrektioner.

1.1.7

Kladde til B.11 (SKS 11, 81,4-28) og B.12 (SKS 11, 81,29-

1.1.8 82,19).

1 blad i 4° indlagt efter s. [34].

Papir: gulligt koncept. Mål: 170 × 207 mm.

Ingen paginering. Papiret er beskrevet på begge sider med en smal margin til begge sider.

Lappen har været foldet som indstiksmærke sammen med ms. 1.1.7.

På rectosiden er der ud for det første tekstafsnits begyndelse anført et »B.« og nummeret »11.«; ud for det andet afsnit står nummeret »12.«.

Oven over teksten på bl. [1r] står følgende bemærkning til B.11: »NB. alle Præterita maa altsaa forandres til Futurer.«

En del korrektioner. På bl. [1r] er en tilføjelse på to linjer til B.11 blevet slettet med blyant.

1.1.8

(Pap. VIII 2 B 133,1-14)

1.1

1.2 Hæfte 2. Kladde til resten af kapitlet D og hele kapitel E (SKS 11, 88,11, »i Forhold til En ['ham' i ms.]« - 93,12).

Hæfte på 12 ark, i alt 24 blade i 4°. Omslag af groft, blågråt papir.

Blyantpåskrift på forsiden: »N° 2«.

Bl. [1]-[3] er pagineret med blyant 47-51 på rectosiderne.

Ubeskrevet fra bl. [6v]. Teksten fortløbende fra hæfte 1 (ms. 1.1).

Papir: hvidligt koncept, groft. Mål: 202 × 238 mm. Naturfarvet hæftetråd.

Bladene [1]-[7] er foldet på langs; den indre halvdel rummer teksten, den ydre tilføjelser.

Der er en enkelt blyantskrevet overskrift: »E« (ændret fra »D.«) på s. 49.

Ud for en større tilføjelse i marginen på s. 49 står

redigeringsbemærkningen: »NB bruges først / p. 50« og

tilsvarende på s. [50]: »NB cfr p. 49 Mar-/genen.« NB'erne er

tilføjet med blyant. På s. 51 er en tilføjelse i marginen indvist med

et enkelt kors. Der er flere nytilkomne numre skrevet med blyant;

i D numrene »2.« og »3.« på s. 47; i kapitel E »1« på s. 49, »2.« på

s. [50], »3.« på s. [52] og »4.« på s. [53].

Mange korrektioner, herunder flere tilføjelser i marginen. I kapitel

E er en større passage i hovedspalten på s. [52]-[53] blevet slettet

med blyant, og der er ophævelse af alinea fem gange: på s. 51,

[53], [54] og to gange på s. [55]. De første fire ophævelser er

foretaget med blyant, den sidste med blæk. Det sidste, ophævede

afsnits blyantnummerering »4.« > »5.« er ligeledes blevet slettet

med blæk.

(Pap. VIII 2 B 133,15-18)

1.2

Kladde til titelblad.

1.3

1 blad i 4°.

Ingen paginering. Versosiden er blank.

Papir: hvidligt koncept, groft. Mål: 203 × 238 mm.

Papiret er foldet på langs; den indre halvdel rummer titelteksten.

Øverst på bl. [1r] står titlen: »Har et Menneske Lov til / at lade sig

slaae ihjel for / Sandheden?« og derunder undertitlen »Et eenligt

Mskes Efterladenskab / udgivet / af / H. H.«

Over titlen er i hele sidens bredde skrevet følgende bemærkning:

»NB. Denne Bog skal udarbejdes meget omhyggeligt i Reenskriv-

-ningen, da jeg har haft Lykke til at kunne skrive den i / Løbet af

en 8 Timer. Taknemlighed byder saa at være / desto

omhyggeligere i det egl. Flids-Arbeide.«

Ingen korrektioner.

(Pap. VIII 2 B 134-135)

1.3

(KA, B pk. 39, læg 1; Pap. VIII 2 B 133-135)

1

Kladde, påbegyndt som renskrift, til »Har et Menneske Lov til at lade sig ihjelslaae for Sandheden?«, det meste af A (SKS 11, 64 - 71,17, »og da det ikke«).

2

5 løse blade i 4°. Den tidligere paginering og spor af hæftning viser, at bladene sammen med ms. 3.1 og 3.3 har udgjort en sammenhæftning på 12 ark, i alt 24 blade, idet ms. 3.1 har udgjort bl. 1-4, ms. 2 bl. 5-9 og ms. 3.3 bl. 10-24. Sammenhæftningen var oprindeligt pagineret 1-48.

Pagineret på rectosiderne med blyant 9-17.

Papir: hvidligt koncept, groft. Mål: 201 × 237 mm.

Bladene er foldet på langs; den indre halvdel rummer teksten, den ydre tilføjelser.

På s. 9 står overskriften »A«.

I A.4 er der flere redigeringsbemærkninger skrevet med blyant. På s. 11: »a) / Ny / Udgang« og »b) / Ny Udgang«; på s. [12]: »c) / Ny Udgang«; på s. [14]: »d) / Ny Udgang« og »e) Ny Udgang«. Der er indvisningstegn til de steder i

teksten, hvor disse nye afsnit skal begynde.

Mange korrektioner, herunder flere tilføjelser i marginen. På de to første blade er de tidligere pagineringer blevet slettet med blyant: »79« på s. 9, og på s.

11: »81«, der er ændret fra »85«, som er ændret fra »10«. På s. 11 er en

større tilføjelse i marginen blevet slettet med blyant.
(KA, B pk. 39, læg 2; Pap. VIII 2 B 137,1-9)

2

3

Trykmanuskript til »Har et Menneske Lov til at lade sig ihjelslaae for Sandheden?« (SKS 11, 57-93), 4 + 8 + 15 + 5 blade, i alt 32 blade i 4°. Trykmanuskriptet er sammensat af to slags konceptpapir, henholdsvis hvidligt koncept, groft (201 × 237 mm) og gulligt koncept (168 × 207 mm). Manuskriptet er forsynet med en ny fortløbende blyantpaginering 71-»131-237«.* Det fremgår af sættermarkeringer, at manuskriptet har været benyttet som trykmanuskript.*

3.1

Trykmanuskript til titelblad, »Forord« og »Introduction« (SKS 11, 57-63).

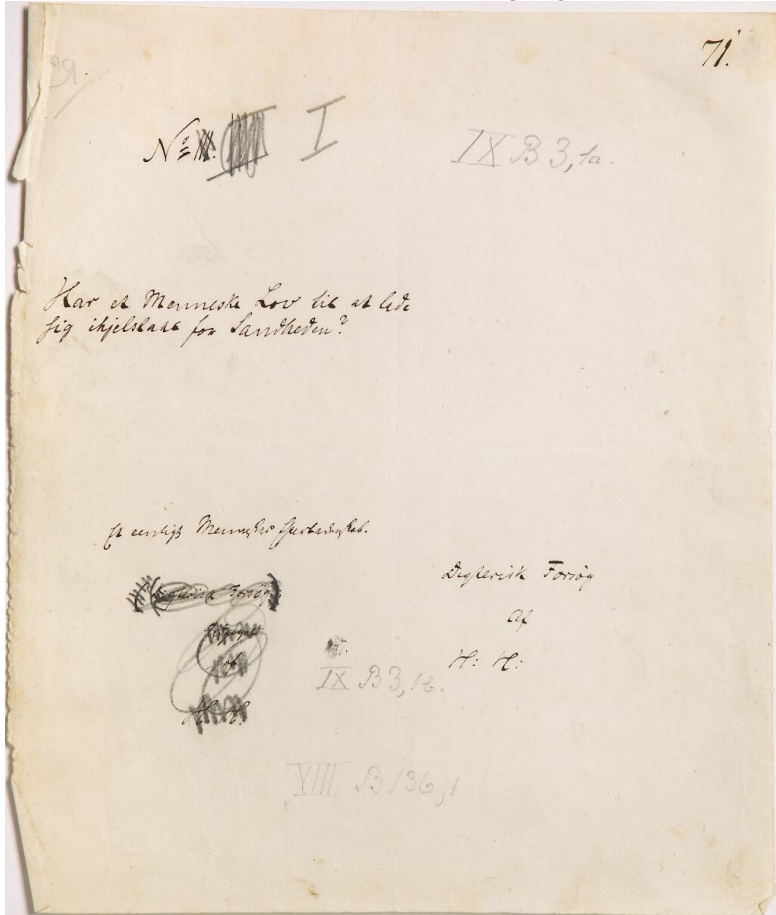
4 løse blade i 4°.

Pagineret på rectosiderne 71, og med blyant 73, 75 og 77. Den sidste versoside er med blyant pagineret 78. Side [72] og [74] er ubeskrevne.

Papir: hvidligt koncept, groft. Mål: 201 × 237 mm. Bladene er uregelmæssigt afrevet ved venstrekantene.

Bladene er foldet på langs; den indre halvdel rummer teksten, den ydre tilføjelser.

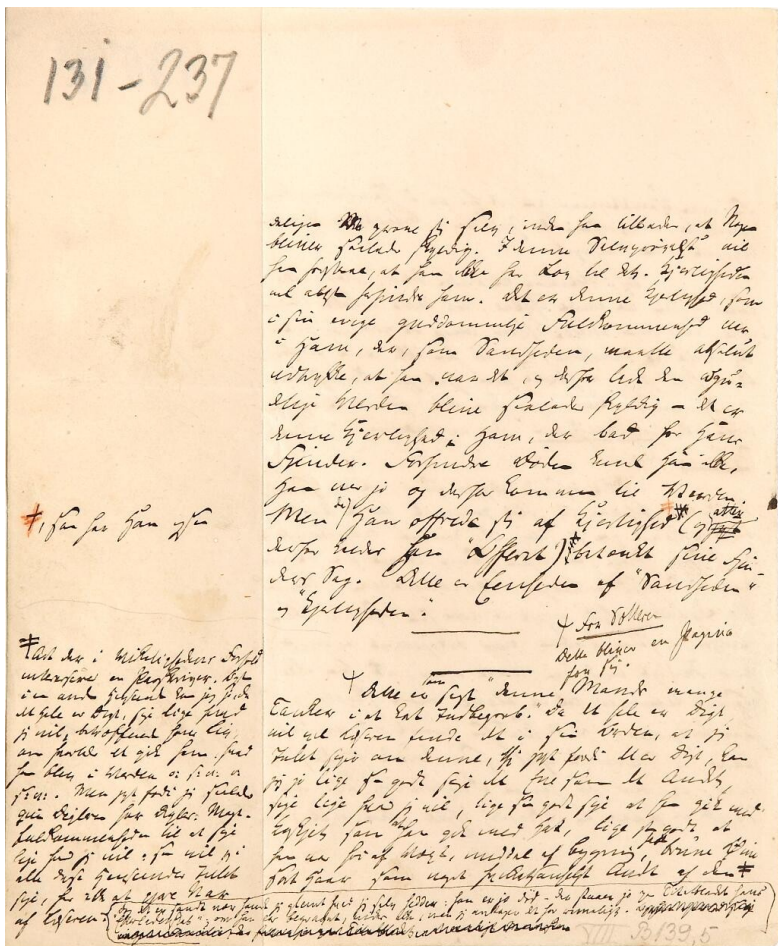
S. 71 er deltitelblad: »N° III. II / Har et Menneske Lov til at lade sig ihjelslaae for Sandheden? / Et eenligt Menneskes Efterladenskab. / (Digterisk Forsøg / Udgivet / af / H. H. Digterisk Forsøg / Af / H. H.« Ud for den slettede del af undertitlen ses et udtværet årstal »1847.« Titelbladet er gengivet som illustration 7.

7. Titelbladet til »Har et Menneske Lov til at lade sig ihjelslaae for Sandheden?« i trykmanuskriptet (ms. 3.1)

Få korrektioner. Der er sletninger med blyant på titelbladet og på bladet, der indeholder forordet (s. 73). På titelbladet er nummeret »III.« blevet slettet og ændret, først til »II« og så til »I«. Endvidere er »(Digterisk Forsøg / Udgivet / af / H. H.« blevet overkradset. På s. 73 er 3-tallet i sidenummereret blevet ændret fra et 5-tal, og »H. H.« er blevet erstattet med »1847 i Slutningen.«, som er

- ændret fra »1847.«
(Pap. VIII 2 B 136,1 og IX B 3,1a-b)
- 3.1
- 3.2 Trykmanuskript til kapitel A, undtaget A.4.e (SKS 11, 64-68,18 og 69,6-71,20).
5 løse blade + 1 ark + 1 løst blad, i alt 8 blade i 4°.
Pagineret med blyant 79 til 91. Teksten er fortløbende til ms. 3.3.
Papir: gulligt koncept. Mål: 168 × 207. Der er spor af hæftning, og arket har hæftetråd af rød silke.
Bladene er foldet på langs; en bred inderspalte rummer tekst, yderspalten tilføjelser.
Få korrektioner. Pagineringen er på rectosiderne blevet ændret med blyant: 79-91 har således først været pagineret 9-[18] og 19^{a-c}; s. 79 har desuden været pagineret 81.
Efter s. 86 findes et indlagt løst blad, indvist i marginalspalten med et dobbeltkors og redigeringsbemærkningen »cfr. Hoslagte«:
Trykmanuskript til A.4.e (SKS 11, 68,19-69,5).
- 3.2.1 1 løst blad i 4°.
Ingen paginering.
Papir: gulligt koncept. Mål: ca. 168 × 207.
Uregelmæssigt afrevet ved venstrekanten.
Bladet er beskrevet på rectosiden i hele sidens bredde.
Overskriften på bl. [1r]: »ad p. 86.« er dobbelt understreget med blyant.
Få korrektioner. En tilføjelse oven over teksten er indvist med et dobbeltkors (rødkridt).
(Pap. VIII 2 B 138)
- 3.2.1
- 3.2
- 3.3 Trykmanuskript til kapitlerne B, C og begyndelsen af D (SKS 11, 72-87,12).
15 løse blade i 4°.
Pagineret med blyant 92 til 121. Teksten er fortløbende fra ms. 3.2 og til ms. 3.4.
Papir: hvidligt koncept, groft. Mål: 201 × 237 mm.
Bladene er foldet på langs; den indre halvdel rummer teksten, den ydre tilføjelser. S. 92 er kun beskrevet med 6 linjer og en tilhørende marginaltilføjelse, s. 120 kun med 3 linjer.
Der er overskrifter på s. 93, 114 og 121: »B.«, »C.« og »D.«
Få korrektioner. Pagineringen er på rectosiderne samt på den sidste side blevet ændret med blyant: 92-121 har således først været pagineret 19-48. På s. 92 er hele teksten, som udgøres af de sidste linjer i kapitel A, blevet slettet med blyant: »er saa, vil jeg bede Gud (...) der hvor jeg selv er – tilbedende.« (SKS 11, 71,16-20).
(Pap. VIII 2 B 137,10 og 139,1-2)
- 3.3
- 3.4 Trykmanuskript til resten af kapitel D, kapitel E og efterskriften (SKS 11, 87,12-93,12).
2 ark + 1 løst blad, i alt 5 blade i 4°.
Pagineret med blyant 122-»131-237«.*
Papir: gulligt koncept. Mål: 168 × 207 mm.
Bladene er foldet på langs; en bred inderspalte rummer tekst, yderspalten tilføjelser.
- En del korrektioner. Pagineringen er blevet ændret med blyant på rectosiderne samt på den fjerde side; siderne har således først været pagineret 49-[58]. På den sidste side har SK under teksten tilføjet afhandlingens efterskrift og skrevet bemærkningen »For Sætteren / Dette bliver en Pagina / for sig.« (se illustration 8

Efterskriften til »Har et Menneske Lov til at lade sig ihjelslaae for Sanheden?« i trykmansukriptet (ms. 3.4, s. »131-237«)

). Der er blyantsletninger af enkelte linjer på s. 126 og 128. På s. 124 og 125 er afsnit D.3 blevet slettet med blyant, hvorpå det er blevet skrevet igen i en ny og kortere version. (Pap. VIII 2 B 139,3-5)

3.4

(KA, B pk. 39, læg 2; Pap. VIII 2 B 137,10 og VIII 2 B 138-139)

3

Trykmanuskript til »Om Forskjellen mellem et Genie og en Apostel« (SKS 11, 95-111), 2 + 13 + 1 blade, i alt 16 blade i 4°.

4

Trykmanuskriptet er sammensat af to slags konceptpapir, henholdsvis hvidligt koncept (204 × 244 mm) og et konceptpapir, der fremtræder mere gulligt (198/199 × 241 mm). Manuskriptet er forsynet med en fortløbende paginering 238-268. Det fremgår af sættermarkeringer, at manuskriptet har været benyttet som trykmanuskript.*

4.1

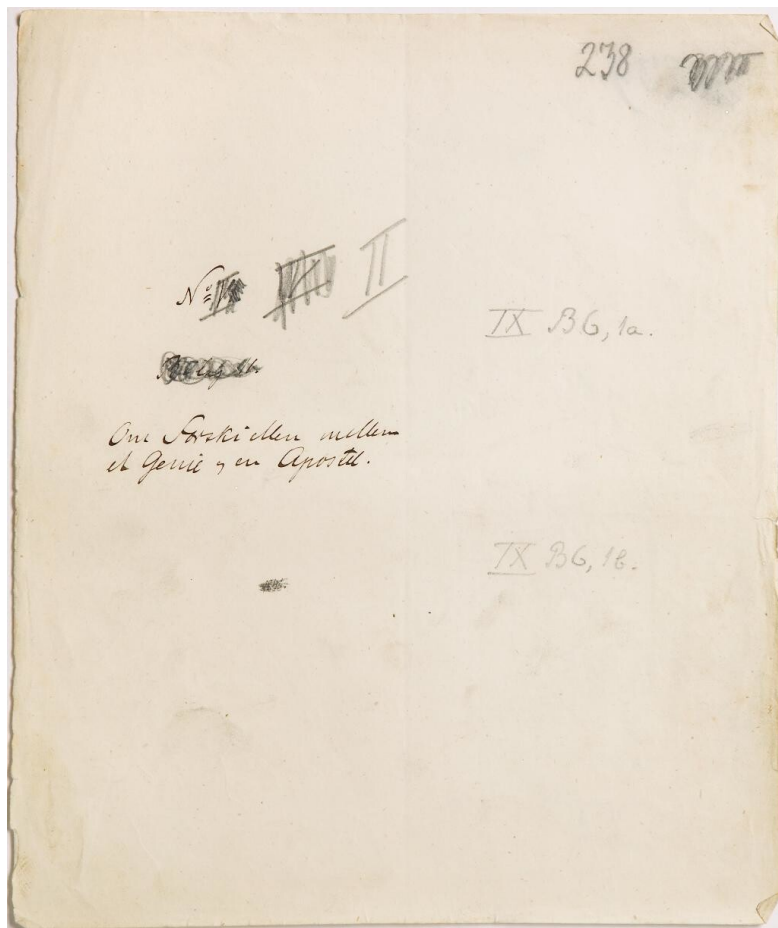
Trykmanuskript til titelblad og begyndelsen af afhandlingen (SKS 11, 95 og 97,1-6 og 97,24-25, »kan gjøre Tjeneste som et aand-«). 2 løse blade i 4°.

Paginering med blyant 238-241. S. 239 og 241 er blanke. Teksten er fortløbende til ms. 4.2.

Papir: hvidligt koncept, groft. Mål: 204 × 244 mm.

S. 238 er titelblad: »N° VI. IV II / Bilag II. / Om Forskiellem mellem / et Genie og en Apostel.« Under titlen anes det slettede årstal »1846.« Titelbladet er gengivet som illustration 9

9. Titelbladet til »Om Forskjellen mellem et Genie og en Apostel« i trykmansukriptet (ms. 4.1)

Bladene er foldet på langs midtpå; inderspalten rummer teksten, yderspalten er tom.

Få korrektioner. Der er sletninger med blyant på titelbladet: »Bilag II« er blevet overkradset og erstattet med nummeret »VI«, der er blevet udstreget og ændret, først til »IV« og så til »II«. Den tidligere blyantpaginering 375-377 er ligeledes blevet overkradset med blyant.

(Pap. IX B 6,1a-b)

4.1

4.2 Trykmanuskript til størstedelen af afhandlingen (SKS 11, 97,7, »-rigt Udtryk, der betyder« - 111,7, »Eller det er en For-«).

3 + 8 + 2, i alt 13 løse blade i 4°. Spor af hæftning. Bl. [6]-[11] har mærker efter klipning. Bladene har oprindeligt været en del af manuskriptmaterialet til *Bogen om Adler* i KA, B pk. 34, læg 1 og 4.*

Paginering med blyant 242-267. Teksten er fortløbende fra ms. 4.1 og til ms. 4.3.

Papir: koncept, groft. Mål: 198/199 × 241 mm.

Bladene er foldet på langs; den indre halvdel rummer teksten, den ydre enkelte tilføjelser.

En del korrektioner. På s. 252 er den lange fodnote (anmærkning) blevet overstreget med blyant, og en ny version er tilføjet under teksten og i marginen. Også i denne nye version er flere linjer blevet slettet med blyant. Nederst på s. 263 er tre linjer kradsat over med blyant: »Vi vende nu igjen tilbage til Adler og / til den udpegede Omkalfatring af ham, hvorved han / fra at være en ved en Aabenbaring Kaldet blev Gen[ie]«. Hele s. 264 er blevet slettet med blyant: »Myndighed er altsaa den qualitative afgjørende Forskjel (...) Manden er forvirret.« (Pap. VIII 2 B 7,9). Der er endvidere sletning med blyant af et enkelt ord på henholdsvis s. 257 og s. 265. To tidligere blyantpagineringer er begge blevet

ændret. Den tidligste findes på rectosiderne og på fire versosider: 194, 196, 198/»199-205«; 206, 208, 210, 212, 214, 216, 218, 220/221; 222/223, 224/225. Den næste tidligere paginering forekommer på alle bladsider: 378-403. På s. 249 findes en blyantskrevet redigeringsbemærkning »Ny Udgang« med indvisningstegn (dobbeltkors) til det sted i teksten, hvor der skal være nyt afsnit.

(Pap. VII 2 B 235, s. 141,8-150,31; VIII 2 B 7,9)

4.2

4.3 Trykmanuskript til slutningen af afhandlingen (SKS 11, 111, 7-18, fra »-fatter, der tilintetgør«).

1 løst blad i 4°.

Pagineret 268 på rectosiden med blyant. Versosiden er ubeskrevet. Teksten er fortløbende fra ms. 4.2.

Papir: hvidligt koncept, groft. Mål: 204 × 244 mm.

Bladet er foldet på langs; den indre halvdel rummer teksten, den ydre er tom.

Den tidligere blyantpaginering 404 er slettet med blyant.

To korrektioner.

4.3

4 (KA, B pk. 39, læg 2; Pap. VII 2 B 235, s. 141,8-150,31; IX B 6,1a-b; VIII 2 B 7,9)

5 Trykmanuskript til TSA, det samlede titelblad, indholdsfortegnelse og forord (SKS 11, 51-55), 1 ark + 1 løs lap, i alt 2 blade i 4° og 1 lap.

5.1 Trykmanuskript til titelblad og indholdsfortegnelse (SKS 11, 51 og 55).

1 ark i 4°.

Ingen paginering.

Papir: gulligt koncept. Mål: 168 × 207 mm.

Blad [1r] og [2r] er beskrevet i hele sidens bredde; bl. [1v] og [2v] er ubeskrevne.

Bl. [1r] udgør titelbladet: »Tvende ethisk-religieuse / Smaa-Afhandlinger. / af / H: H:«, bl. [2r] rummer »Indhold.« Forneden til højre på bl. [1r] står sætte- og trykEANvisningerne: »Oplag 525; Format som / 'Hverdags-Historie' men / mindre Typer og tættere Tryk; / 6 Exemplarer paa Velin.«

Ingen korrektioner.

(Pap. X 5 B 9,1a+c)

5.1

5.2 Trykmanuskript til forordet (SKS 11, 53).

1 løs lap.

Ingen paginering.

Papir: gulligt koncept. Mål: 164 × 114 mm.

Lappen er beskrevet på rectosiden med en bred margin på begge sider af teksten.

Få korrektioner. Efter »ville« er et tilføjet »naturligvis« blevet slettet og erstattet med det efter »væsentligen« tilføjede »vistnok«.

(Pap. X 5 B 9,1b)

5.2

5 (KA, B, pk. 39, læg 3; Pap. X 5 B 9,1a-1c)

5

Førstekorrektur til TSA.

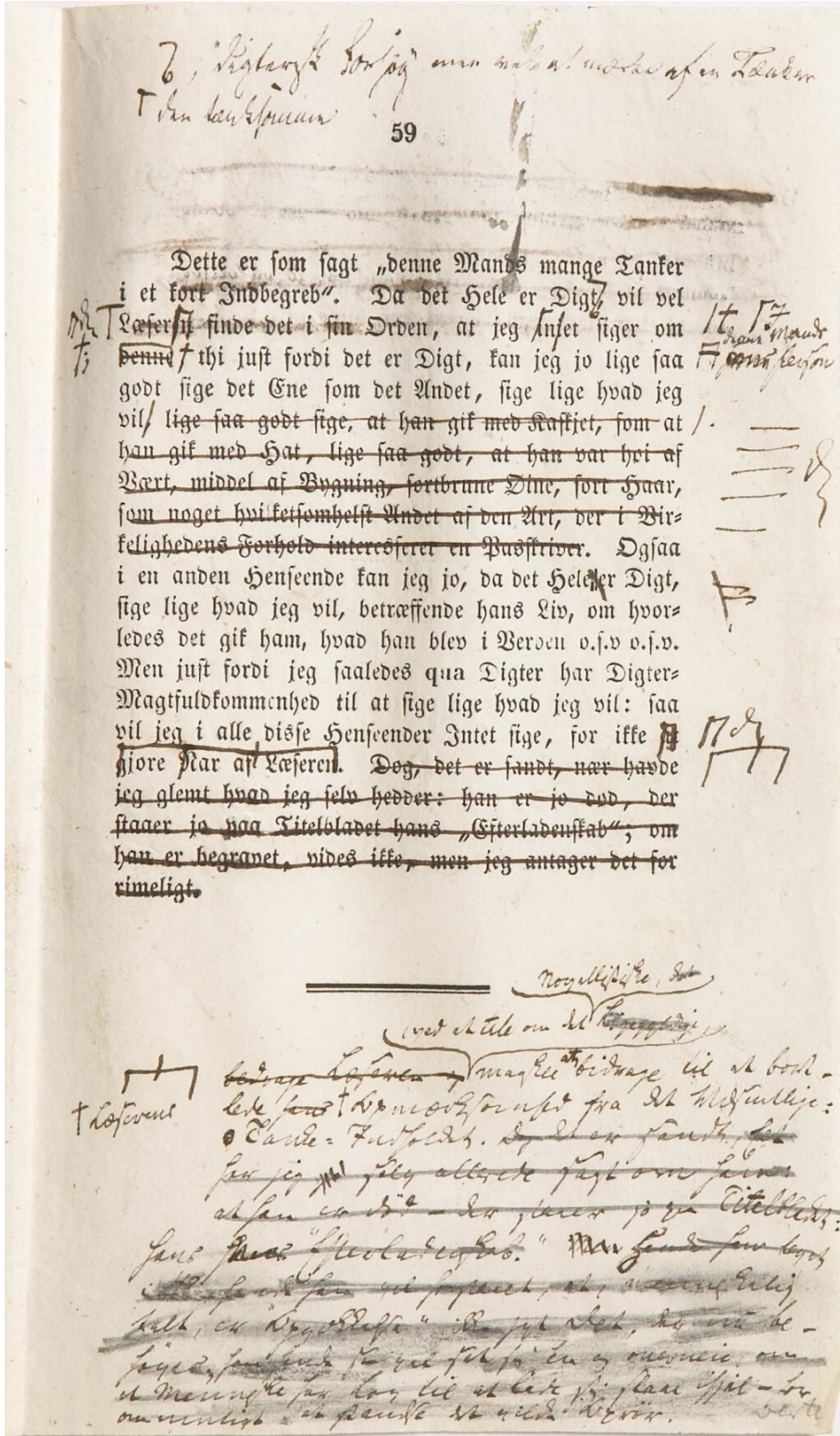
6 8°. [1]⁸, 2-6⁸. \$2 signeret (-6₂). 48 blade. Paginering [1-11], 12-49, 05

(fejlpaginering af s. 50), 51-85, [86-92]. Arkfordeling, format, arksignaturer og paginering som førstetryk; dog er primasignaturen på det fjerde ark fejlagtig: »1«, og det sidste ark er et helark, hvorpå de fem trykte sider er fordelt på siderne et, fire, fem, otte og ni (se i øvrigt den bibliografiske beskrivelse ovenfor s. 60).

Papir: groft korrekturpapir, uregelmæssigt afskåret og med forskellige mål,

mellem 110 x 190 mm for de mindste blade og 150 x 212 mm for de største. På mange af korrekturtrykkets sider har sætteren nederst med blyant skrevet »H«.

En del korrektioner i Jens Giødwads hånd og mange korrektioner i SKs hånd. Giødwads almindelige korrektioner gælder især udbedring af indlysende sætterfejl samt indsættelse af oversprunget tekst. Endvidere er der to typografiske anvisninger til sætteren. SKs egne korrektioner berigtiger sætterfejl eller er af mere indgribende, indholdsmæssig art. I efterskriften til »Har et Menneske Lov til at lade sig ihjelslaae for Sandheden?« (SKS 11, 93,1-12) har der fundet en større redaktion sted, idet der på to steder er blevet slettet adskillige tryklinjer (se illustration 10 og den nærmere beskrivelse nedenfor s. 95).

10. Efterskriften til »Har et Menneske Lov til at lade sig ihjelslaae for Sandheden?« i førstekorrekturen (ms. 6, s. 59)

